

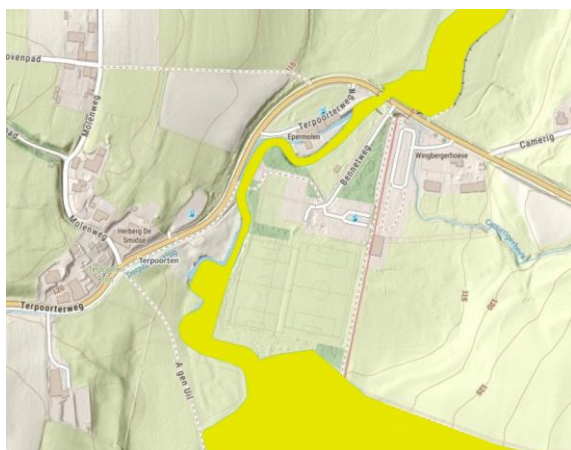
Onderbouwing van het ontwerp

Natuurbeleid

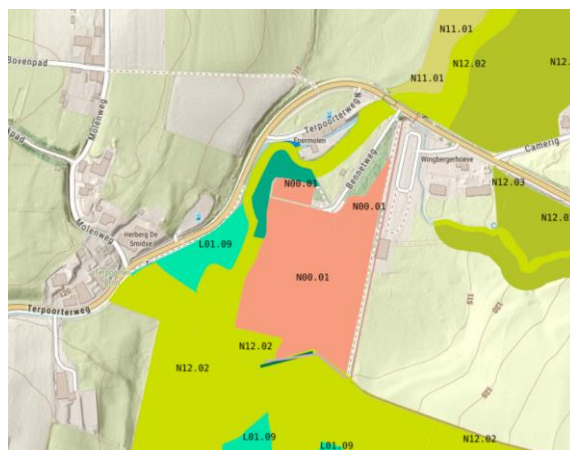
De ontwikkelingen ten zuiden van de Wingbergmolen staan in het teken van het versterken van de Geul als belangrijke natuur- en waterader door het Zuid-Limburgse landschap. Daar waar in het verleden midden in het dal een sportpark is aangelegd wordt dit nu hersteld en gecombineerd met andere maatregelen die de natuur- en wateropgave voor het Geuldal helpen oplossen. Concreet bestaan de plannen uit de volgende maatregelen:

- Omzetten van de bestaande sportvelden in het beekdal naar nieuwe natuur
- Aanleg van een vistrap om de molen vispasseerbaar te maken
- Aanpassen van de hoogwatergeul voor een betere afvoer bij hoog water
- Aanleg van een wadi om de wateroverlast op een naastgelegen landbouwperceel te verminderen

Dit wordt onderschreven in het beleid: de Geul is één van de Natura2000 gebieden van Limburg. Ook de ambitiekaart van het Natuurbeheerplan laat zien dat vernatuurlijken van het beekdal een belangrijk doel is voor de toekomstige ontwikkeling. Hierin staat het sportpark aangegeven als N00.001 'Nog om te vormen landbouwgrond naar natuur'.

Natura2000-gebied Geuldal (geel)

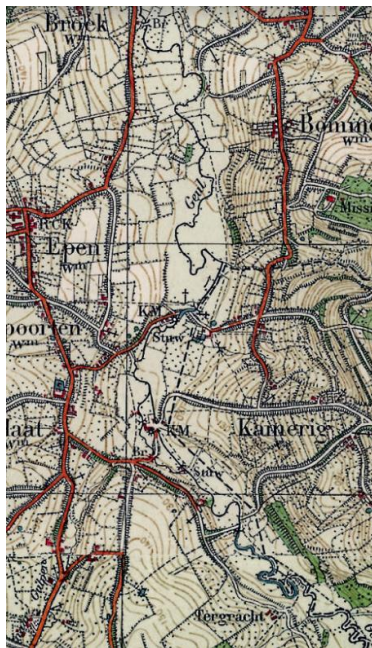
Ambitiekaart Natuurbeheerplan 2023 (roze is gewenste nieuwe natuur)

Cultuurhistorie

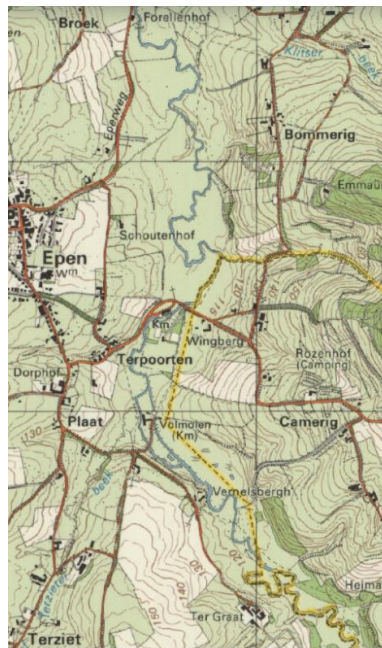
Bovenstaande maatregelen hebben uiteraard ook een ruimtelijke weerslag op de verschijningsvorm van het Geuldal op deze plek. Het Geuldal is een relatief vlak gebied tussen hellingen. Aan de oostzijde is dit een steile helling, de helling aan de westzijde is een stuk flauwer. Van oorsprong is het beekdal een open landbouwgebied (zie topkaart 1925), afgewisseld door fruitboomgaarden op de plekken waar bewoning voorkwam. De beek zelf kende een kronkelend verloop en werd begeleid door bomen en struiken. In het dal stonden op regelmatige afstand van elkaar watermolens. In dit geval ligt het plangebied tussen de Volmolen en de Wingbergmolen. Beide molens waren korenmolens. De aanwezigheid van de molens had zijn weerslag op het watersysteem en daarmee op de visoptrekbaarheid van de beek.

Rond 1990 (zie topkaart 1990) is in het beekdal ten zuiden van de Wingbergmolen een sportpark aangelegd met een parkeerplaats, twee voetbalvelden en een stukje bos. Enerzijds een logische locatie op een relatief vlakke plek en in de nabijheid van Epen. Anderzijds had dit tot gevolg dat het terrein gedeeltelijk werd opgehoogd en verder vlak getrokken. Ondertussen is het sportcomplex al enige tijd niet meer in gebruik, al herinneren de dugouts en de lichtmasten hier nog. Dit sportcomplex ligt als een obstakel in het doorgaande beekdal.

Ook nu nog ligt de Geul in een relatief open landbouwgebied met her en der kleine bosjes langs de beek. De beplanting langs de beek heeft enerzijds een hoge natuurwaarde en zorgt anderzijds voor de nodige beschaduwing van de beek.

Topkaart 1925

Topkaart 1990

Topkaart 2022

Handvat Kernkwaliteiten nationaal Landschap Zuid-Limburg

Naast bovenstaande analyse geeft ook het Handvat Kernkwaliteiten Nationaal Landschap Zuid-Limburg uitgangspunten voor de inrichting van het beekdal op deze plek.

Het Handvat Kernkwaliteiten Nationaal Landschap Zuid-Limburg is bedoeld om bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen een handreiking te bieden hoe om te gaan met de ruimtelijke kwaliteiten van het landschap. Er wordt daarbij uitgegaan van vier kernkwaliteiten van het landschap, die zorgen voor herkenbaarheid en onderscheid tussen de verschillende landschapstypen waaruit Zuid-Limburg is opgebouwd. Door het Handvat kernkwaliteiten te doorlopen worden deze praktisch toepasbaar gemaakt aan de hand van “leidende beginselen” en “ontwerpprincipes”.

Het Nationaal Landschap is onderverdeeld in een aantal deelgebieden. De planlocatie bevindt zich in het deelgebied Geuldal. Het Geuldal kenmerkt zich door scheerheggen, graften en oeverbeplanting, waarvan met name rond Epen nog veel terug te vinden is.

De vier kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap, reliëf, groen karakter, cultuurhistorisch erfgoed en contrast tussen open en besloten, vormen het kapitaal van Zuid-Limburg. Om een raamwerk voor deze bescherming te bieden zijn er een aantal zogenaamde leidende beginselen gesteld. De leidende beginselen zijn algemene principes met als doel de vier genoemde kernkwaliteiten van het Nationaal

Landschap te behouden dan wel te versterken. De leidend beginselen gelden voor meerdere landschapstypen in verschillende samenstellingen. Sommige zijn dan ook op de ene plek meer van toepassing dan anderen. Voor het Geuldal gelden in zijn algemeenheid de volgende leidende beginselen:

- L01 Benadrukken van cultuurhistorisch erfgoed
- L05 Vergroenen dorpsranden
- L06 Herstel van kleine landschapselementen
- L08 Zorgvuldige omgang met bebouwing in kwetsbare delen
- L09 Passend bouwen in dorpsstructuur en dorpsilhouet
- L10 Herstructurering bebouwd gebied
- L03 Bos en groene verdichting op steile hellingen
- L07 Herstel van bronnen

Gezien de locatie van de plannen en de inhoud zijn een aantal van bovenstaande beginselen niet of nauwelijks van toepassing. De leidende beginselen die wel van toepassing zijn hebben betrekking op:

- L01 Het benadrukken van cultuurhistorisch erfgoed, in dit geval is dat de Wingbergmolen
- L06 Herstel van kleine landschapselementen

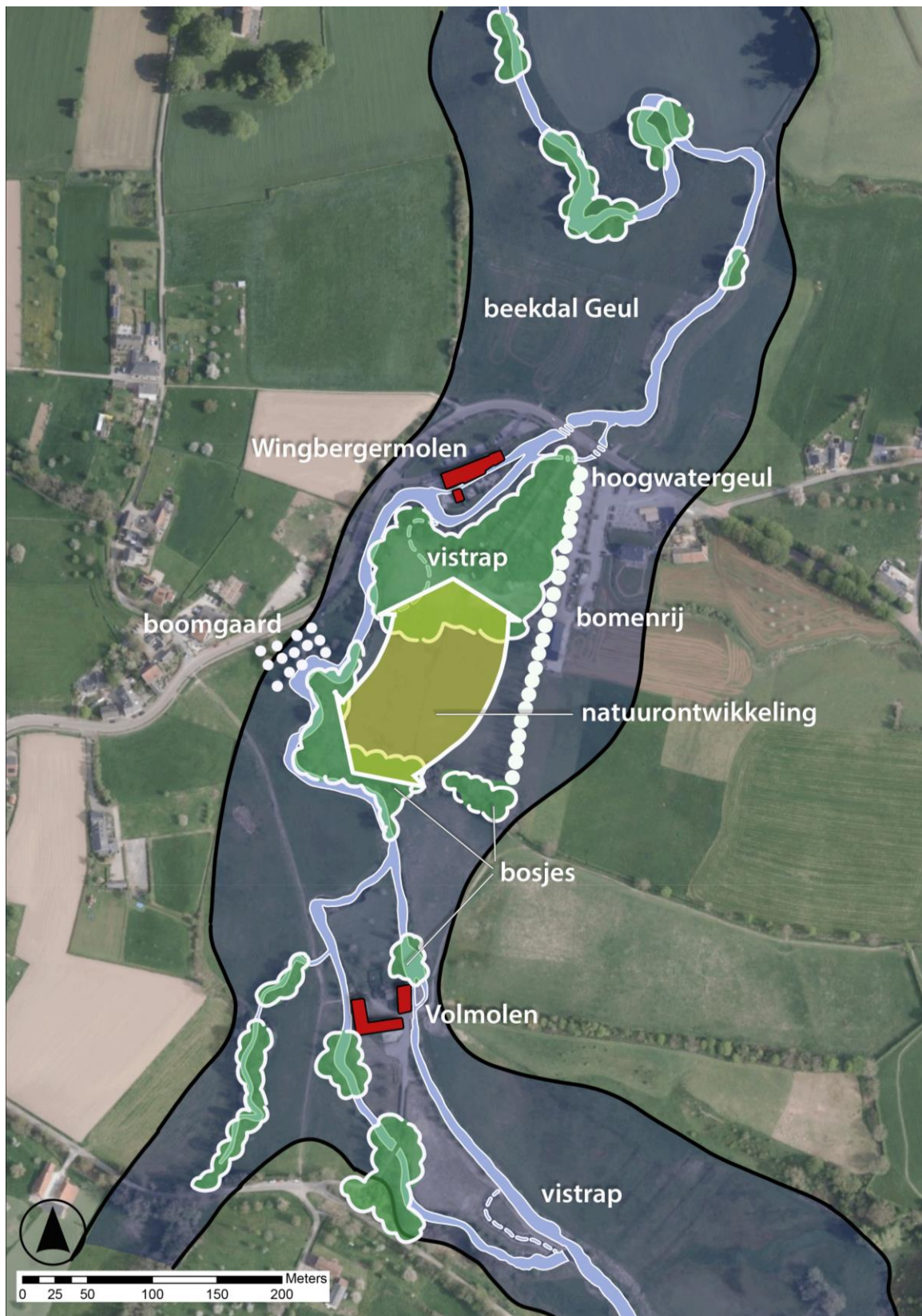
Toelichting plan

Zoals geconstateerd is het dal van de Geul in principe een vlak en open dal, waar de beek doorheen slingert en waaraan diverse watermolens staan. Direct langs de beek liggen veelal gronden met de functie natuur of is het beleid daarop gericht. Verder bevinden zich her en der landschapselementen langs de beek in de vorm van kleine bosjes, solitair, een bomenrij of (een restant van) een boomgaard.

Het ontwerp borduurt voort op deze ruimtelijke compositie door de sportvelden in het dal te verwijderen en te ontwikkelen tot natuur. Het bestaande bosje is qua omvang wat groot in vergelijking tot de overige bosopstanden langs de beek, maar tegelijk vanuit ecologisch oogpunt de moeite waard om te behouden. Dit geldt ook voor de bestaande boomgaard en de bestaande bomenrij, die behouden blijven. Hiermee wordt aansluiting gezocht bij leidend beginsel L06.

De Wingbergmolen is het belangrijkste cultureel erfgoed in het gebied. In het plan wordt het behoud hiervan versterkt door de waterhuishoudkundige situatie te verbeteren. Dit gebeurt door aanpassen van de hoogwatergeul. Op deze manier kan het water gemakkelijker onder de weg door stromen, waardoor de molen minder snel wateroverlast zal ervaren. Tegelijk krijgt de molen een mooie natuurlijke achtergrond van bos met de voorgestelde ontwikkeling, waarbij het bestaande bos wordt versterkt en komt de molen goed tot zijn recht. Deze ontwikkeling sluit dan ook goed aan bij het leidend beginsel L01.

De vistrap die eveneens deel uitmaakt van de toekomstige ontwikkeling heeft ruimtelijk nauwelijks gevolgen, aangezien deze geheel omgeven wordt door bos. Tegelijk is het zo dat vistrappen onderdeel zijn gaan uitmaken van watermolens op veel plekken. Watermolens kennen van oorsprong een specifiek watersysteem, waarbij een molentak werd gegraven om de molen te voorzien van water. Tegelijk werd de molen hierdoor lastig passeerbaar voor vis. Vistrappen zijn in de huidige tijd dan ook steeds meer deel gaan uitmaken van het watersysteem bij molens, om zo de molen wel vispasseerbaar te maken. Dit is ook het geval bij de Volmolen.

Concept: bosjes langs de Geul, versterken van de natuur- en landschapswaarden door behouden van landschapselementen en natuurontwikkeling (grazig) langs de beek

Het laatste element van het plan is de aanleg van een kleine wadi. Als gevolg van de aanleg van het sportpark werd de ontwatering richting de beek voor de achterliggende landbouwpercelen bemoeilijkt. Met het verdwijnen van de sportvelden is overeengekomen met de eigenaar van de landbouwgrond om een oplossing te bieden voor dit probleem door een kleine wadi aan te leggen. Deze komt te liggen op een deel van het vroegere voetbalveld. Mocht deze te klein zijn bij hevige regenval, dan stroomt deze over het maaiveld over naar de Geul. Hiermee wordt tevens het natte karakter van het beekdal versterkt.